állja, mert nem áll ellent:
egy vitorla majdnem-
tökéletes hiánya.

Ő maga meg
a menekülőszálon
yoyózik
föl-le
föl-le

Esterházy Péter

A KÉKSZAKÁLLÚ HERCEG CSODÁLATOS ÉLETE

Helmut Heißenbüttelnek

Egyszer volt, hol nem volt, orális közösülésen innen, szodomián túl, ott, ahol a kurta farkú Kékszakállú túrt, élt egyszer egy kelet-, illetőleg kelet-közép-európai Kékszakállú, egy centráljurópblaubart. Boldogan élt, míg meg nem halt. Erről tudnék még mit mondani.

*

Még jegyre adták a húst, de már a romokat eltakarították, a butábbja még bízott a szabadságban és függetlenségben, de már nagyon itt voltak az oroszok, amikor ők hárman rendszeresen összejártak egy üres bunkerban a Kavics utca fölötti elhagyatott grundon, a Kékszakállú, a Don Juan és a szerencsétlen sorsú Casanova. Ha lebuktak, az édesanyjuk nagyot vert a kezükre. Ha nem, akkor meg jó volt. Ehhez nincs mit hozzáfűzni.

*

A kékszakállú herceg, aki közepes tehetségű, de (?) eminens szorgalmú és izzadós természetű zongoraszakos hallgató volt, épp a Mikrokozmoszt gyakorolta, amikor rájött Bartók Béla szörnyű titkára. Mármost mit tegyen? (Gondoljunk csak bele egy háborús időszak légkörébe! A nyilasok még nem vették át a hatalmat, de már látszott, hogy nem fogjuk Grál-lovagként abszolválni azt, ami Grál-lovagként abszolválva se nagy bolt.) Még a legplauzibilisebbnek az látszott, hogy beárulja a Kodálynál. Jelentkezett is a tanár úrnál, hogy – sundámbundám – nála akarná tanulmányait folytatni.

– Mi oka volna erre, kollega? – vonta össze gyanakodva Kodály a szemöldökét, aki Kodály igazán korrekt ember benyomását keltette, joggal.

– Ugyan, bazmeg, nem kell ez a zselé, te aztán nagyon is jól tudod, mi az ábra!

– Takarodjék, uram, oda, ahonnét jött! – Amely megjegyzés azért lehetett, bocsássuk előre, igaztalanul annyi viszály és bundás, nemtelen vita és végső soron fájdalom forrása, mert nemdebár Kékszakállú éppenséggel Bartóktól jött. Mindenesetre az ifjú ebből rájött, hogy a Kodállyal se volna jobb, mint majd lesz a nőkkel. Hát azért ehhez tudnék még mit hozzáfűzni.

*

Kékszakállút az osztálytársai zsidózni kezdték. Nem nagyon törődött vele, úgy vette, mintha lehülyézték volna, és meg is jegyezte, hogy ő nem hülye. Ám az osztálytársai nem tágítottak, főleg egy Kovács nevű. Jó, vont vállat Kékszakállú, akkor zsidó vagyok (magában belül tudniillik arra gondolt, hogy hát valaminek úgyis lennie kell, illetve ezt olvasta valahol, na mindegy).

Aztán elhurcolták Mauthausenba. Negyven kiló volt, amikor hazatért, sokszor elsírta magát, és a bőrén, amely undorító szürke lett, újra meg újra lassan múló fekélyek keletkeztek. Hallgatag lett, nem bízott se élőben, se holtban, se kőben, se a Dunában. Aztán alig tizennyolc évesen, negyvenötben, belépett a kommunista pártba, mert valahogy meg akarta törni a hallgatást, aztán ez nem vált be, köze is volt egy-két homályos ügyhöz, aztán őt is börtönbe zárták, aztán ötvenhat környékén kiszabadult, aztán ment tovább a verkli, hol így, hol úgy.

Nem volt már fiatal. Mégiscsak el kellett volna küldeni a kis Kokót a picsába, gondolta, de aztán rájött, hogy ez se megoldás. Erről még lehetne mesélni.

*

A bizsergetően ingerlő, bögyös-faros biosztanárnő kimondatlan, de érezhető kívánságára lepkék gyűjtésére adta a fejét; kezdetben ragaszkodott ahhoz, hogy mindegyik szobába lehet, csak abba az egybe ne, de hát a lepkéknek, tudjuk jól, beszélhet az ember, egyik fülükön ki, a másikon be, maguk a lepkék meg, huss, ki-be. Aztán később már nem is erőltette ezt a szobaügyet, és a biológiatanárnő amúgy is hozzáment a bátran fasisztának nevezhető tornatanárhoz. Ehhez, ugye, nincs mit mondani.

*

A kékszakállú herceg egész életében, végestelen-végig arról álmodozott – erről nem mert vagy nem akart vagy nem tudott beszélni senkivel sem –, hogy majd egyszer, egy nyugodt, bánatos őszi napon, amikor senkit semmilyen vágy nem hevít majd, de azért mindenki (akire vonatkozik) szenvedélyes lesz, és megfelelőképpen is lesznek öltözve, nem okvetlenül elegánsan, de természetesen, és legfőképp praktikusan (erre most szemérmi okokból nem térek ki), és előtte már eszegettek volt is valami kis könnyűt, mondjuk egy libamájas szendvicset és egy pohárka Chablis-t, ja és egy kis zene is kell, mindez nem a luxus érzetét keltené, hanem a teljességét, tehát libamáj helyett lehet valami olcsó kolbász is, és a zene se kell Bach legyen, de még csak nem is Vivaldi, megteszi egy könnyű, szórakoztató Scott Joplin, tehát hogy ezen a nyugodt, bánatos őszi napon elérhetné álmai netovábbját, azaz anyja ölébe hajthatná a fejét, hogy ott vidám nevetések és jókedvű ugratások közepette összehasonlítsák, vajon melyikük, úgymond, szakálla, úgymond, kékebb. Ehhez nincs mit hozzátennem.

*

Becsszóra az történt, amit H. H. említ egy ismert, föltehetően német írónővel kapcsolatban, hogy amikor bejöttek az oroszok, Kékszakállú, tán a Bartók emigrálásán érzett fájdalom miatt, rászokott az orális hogyishívjákra, és ízre abszolút meg tudta különböztetni, hogy ez mondjuk a déli hadseregcsoport, ezek nácik, ezek bujdokló, progresszív magyarok vagy grüß dich, Helmut. Erről még tudnék mesélni.

*

Miután a kékszakállú herceg a Martin Heidegger nevét viselő zsidókórházban nem kevés leleménnyel, humanizmussal és nagy személyes bátorsággal és perverzitással elérte... á, hagyjuk a fenébe. Pedig lehetne róla mit mondani.

*

Kékszakállú a Hapci nevű kishajón összefutott egyszer egy gyönyörűségesnél is gyönyörűségesebb dunai sellővel, kinek haja veres volt, mint az ében, bőre kreol, mint az alabástrom, telt volt, mint a nádszál, és könnyed és mosolygós, akár Beckett, és sudár, mint a galagonyabokor avagy a törpefenyő. Nem sokat germózott az istentelen férfiú, hanem bizony minden szerelmi előjáték nélkül csőrözni kezdte a menyecskét, hacsak nem ez maga volt a szerelmi előjáték.

– Juj, de szúrsz, te kis süni! – sikoltozott a sellő, aki nagy liba volt, célozva a szakállra, majd annak a kívánságának adott hangot, hogy vágatná le a Kékszakállú a szakállát, vagy legalábbis festetné át, mert ha nem, ő abba beledöglik.

– Dögölj! – vont vállat Kékszakállú, de azután mégis levágatta a szakállát, és át is festette. Hát ehhez tulajdonképpen nincs mit hozzáfűzni.

*

– Édesanyád hogyan van?

– Ó, kérlek szépen, remekül! Olykor még gyümölcsnapot is tart! – kurjantott a férfi, vigyorát kék szakállába rejtve. Ehhez aztán nincs mit hozzátennem.

*

Az egyik, amúgy nagy mellű barátnője reggelente úgy ébresztgette, hogy nevetve – mert nagyon helyes, vidám lelkű asszony volt – melleit az arcába tolta; a herceg majd' megfulladt. Ehhez tényleg nincs mit hozzátenni, ha csak azt nem, hogy akkoriban Kékszakállú mintás alsónadrágokat viselt. Különféle ábrák voltak a gatyákon, egy mágikus Rubik-kocka, egy Bartók-portré, egy Moebius-szalagként ábrázolt hímvessző és így tovább. Az ábrákat tételesen föl kellett tudni sorolniok a barátnőknek. Kikérdezte, ebben nem ismert tréfát.

*

Barátnője, aki újra meg újra összekeverte Joseph Rothot és Robert Walsert („ugyan, pofikám, ez nem Philipp, az nem Martin, ne mondd, hogy te érted ezt..."), akár egy virtuóz Stradivari, magas, úgynevezett üveghangon jajgatni-vihorászni kezdett, úgy, hogy megrepedtek a tisztázatlan biztosítású ablaküvegek.

– Hosszú évek óta ösmerlek, hát mért tagadtad, hogy ilyet is tudsz? – kérdezte Kékszakállú indignálódva.

– Hosszú évek óta jótett helyébe jót várj – válaszolta rejtélyesen a nő. Ehhez aztán nincs mit hozzátennem.

*

Kékszakállú elmegy: Kékszakállú egy ízben elvette feleségül Undinét, a nyughatatlan patakasszonyt. Ehhez tulajdonképpen nincs mit hozzáfűzni.

*

Azt, hogy a kékszakállú herceg homokos, impotens, magtalan, illetőleg nő, azt alig említem, annyira magától értetődő ebben a mai, irónia és kétségbeesés uralta világban. Reggel, abban a pillanatban, hogy visszatántorgott az álom zákányos földjéről (lásd Duna-delta), és zavaros tekintete hozzászokott e fenti világhoz, rögvest eszébe jutott, hogy ő homokos, impotens, magtalan, illetőleg nő. Most tessék ezt még átaltenni magyarba, ahol a női emancipációnak hamva sincs, híre sincs, férfinak pedig, second hand értesüléseim szerint, az számít, aki röptében is megbassza a legyet, már elnézést. (Zárójelben jegyzem meg, hogy éppen e felfogás miatt fiatal férfikorom úgy ment ebek harmincadjára, hogy én csak néztem őket, a sokféle zizegő, suhanó, kóválygó legyet, böglyöt, döglegyet és szemtelen piacit, és lestem és bámultam és csodáltam őket... és vonzott és taszított... de nem... nem tudtam rászánni magam. Mindezt csak arra példaképp, hogy milyen nehéz magyarnak lenni. És *ez* nem lesz könnyebb, hogy, amint ígérik, kimennek az oroszok...)

A kékszakállú herceg szemében még ott ült az álom tüllangyala, új nap, új kalandok – ám ő a régi, ő, aki homokos, impotens, magtalan, illetőleg nő, és ettől, e parányi állandóságtól, fád bizonyosságtól, megalázó archimedesi ponttól, olyan jó kedve kerekedett, hogy befagyott a Duna, vagy ha be volt fagyva, fölolvadt, vagy ha azt nem is, annyira elvékonyodott, hogy se korcsolyázni, se királyt választani nem lehetett rajta.

Lerohant a herceg az utcára, és szégyentelenül belebámult a szembejövők arcába. Ezt csinálta mindennap. Konok tervszerűséggel végigjárta a várost, a lejtős budai hegyeket éppúgy, mint a nyugati turistáknak épült belvárost, a mogorva, szürke külterületeket, a századelőt idéző Margitszigetet, és így mindenki meztelen arcába gusztálván, mire delet ütött a sok pest-budai harang, az egész város jókedvtől volt terhes. (In Dreivierteltakt: Die Donau so blaubart, so blaubart...)

Mindez tehát miért? Mert egyikőnk homokos, impotens, magtalan, illetőleg nő. Azért erről tudnék még mesélni.

*

Végül persze csak bekapta a horgot, szegény Kékszakáll! Már napok óta rosszul érezte magát, émelygett a gyomra, de hát miért gyanakodott volna. Képzeljék Magukat a helyébe! Ilyen hülyeséget, mi?! Hogy egy férfi terhes legyen, mert mondanom se kell, Kékszakáll férfi volt a javából!

Kezdetben annyi látszott, mintha elhízott volna, 33 inches farmerját előbb 34-esre, aztán 35-ösre cserélte, majd vett egy puha kordfarmert. Majd már csak tréningnadrágokat hordott. De a hatodik hónap után itt is bevágott a gumi. Egyébként joggal kérdezhetnők, mért tartotta meg a herceg a kis jövevényt, ha egyszer olyan istentelen, ahogy a híre mondja, illetve hogy ő önmaga istene... Hát istenem, ez egy ellentmondás. Az élet már ilyen, vagy más, de nem akarnék a dolgok elébe vágni.

Végezetre, hiába ódzkodott a marcona férfi, kölcsön kellett vennie a várban föllelhető (!) elnyűtt terhesruhákat, ami azért volt zsenánt, mert ezek értelemszerűen divatjamúltak voltak. Feleségei igazi társnak mutatkoztak, esténte együtt üldögéltek, beszélgettek satöbbi, és egyikőjük mindig csinált grapefruitlét satöbbi. Ehhez nincs mit hozzátenni.

*

Kékszakállút fölszarvazták.

– A nevét akarom tudni! – hörögte.

– Ha agyonütsz se tudom megmondani – vont vállat a kikapós asszonyka, mire a férfi tüstént agyonütötte, a kárvallott pedig erre azonnal átadta a kért információt, tehát, ez a lényeg!, hazudott volt annak előtte. Ehhez nincs mit hozzátenni.

*

Úgy esett, hogy rég nem volt már dolga se nővel, se férfival, de még az állatok is elkerülték (az oposszumok is, pedig azok közismerten kacérak), és tulajdonképpen a tulipánok is. Ki volt tehát már éhezve... értik, mire gondolok... Amikor a herceg bekanyarodott a Brandenburgi kapunál, úgy vélte, senki nem látja, ezért magát magának kiszolgáltatva, megmarkolta a... tudják már, mit. Tévedett, a német nép meglátta, és jó szokása szerint megrökönyödött. Haragra gerjedt erre Kékszakállú, és bátor, meg nem alkuvó férfiember módjára kitéve magát egy hamari magömlésnek, így kiáltott:

– Mindennek van határa! – és egyesítette Németországot. Ehhez nincs mit hozzátenni.

*

Kékszakállú édesanyja John McEnroe-ért, édesapja a római jogért élvén-halván, eltérő, bár nagy magasságokba vezető utakat álmodtak meg a fiuk számára. Aki ugyan mindent megszívlelt, lenni azonban, ki tudja, hogyan, író lett. Nagy palotában lakott, erről volna még mit mondani, száz meg száz szobával, de volt egy, ahová nem volt szabad belépnie. Nem is az, hogy nem volt szabad, inkább nem tudott, vagyis hát nem akart... talán valahogy a szabadság, a tudás és akarat hármas reménytelenségében. Minden új könyvétől, melyhez díszes esküvői ceremóniák közt az életét kötötte, azt remélte, hogy majd az, az tisztázza a szobával kapcsolatos... de nem, az sem, egyik sem... földerítették, csak éppen... szóval hogy valahogy nem az a szoba volt... illetve az volt, de aztán megint lett egy... és új esküvő... és megint neki... hagyjuk, bonyolult.

Találkozott egy elbűvölően kedves emberrel, aki szintén író volt. Szakmai kérdésekre keveredvén a szó, az illető szerényen, de magabiztosan kijelentette, hogy ha nem is egészen úgy és azt, de végül is elért egyet s mást. Ha volna közöm hozzá, jelesül szeretném, gondolta Kékszakállú, most biztosan lehánynám vagy megölelném; végre – így hitte – megértette a sorsát.

*

Már az apjának, az öreg Kékszakállúnak is remegett a keze, és állítólag az ő apjának szintúgy; régi, nagy, remegő család. (A családi legenda szerint az egyik ősapának, ki vad Napóleon-hívő volt, és a nagy Stendhallal versengett egy bécsi szépasszony kegyeiért, neki nem is remegett, hanem hullámzott, könyökből az egész lefelé.)

Kékszakállú alig múlt harminc, ám ha átment a szomszédba, hogy megszerelje a leszakadt rolót, annyira remegett a keze, hogy a legügyetlenebb háziurat is föltüzelte a szánalom, és segíteni akart, ami, őszintén szólva, nem állt a roló érdekében. S ha megkínálták egy pohárkával, bizony kilögybölte az italt, és a háziak tapintatosan félrenéztek. Mindent észrevett.

Az volt a szokása, hogy ezt a remegő kezét – most nem fogom undorító, obszcén módon kikerülni a szót, mondván harmatos völgyet, az öröm kelyhét vagy mézesbö-

dönét vagy a kékszakállú herceg várát, hanem tehát hogy a kezét a pinára vagy pinába tette, és csak hagyta és hagyta és újra és megint hagyta, hogy az ottan remegjen, és akkor eszébe ötlött az összes megszerelt roló, az összes kilögybölt ital és a tapintatos pillogások, és akkor minden jó lett, nyugodt és szomorú, mint ama nem létező őszi nap. Erről tudnék még mit mondani.

*

Egy nő, pontosabban annak rosszabbik énje így szólt: – Én nem tudom, hidegfront lehet vagy mi, de napok óta szerelmes vagyok magába. – Ehhez aztán a legcsekélyebb mértékben sincs mit hozzátennem.

*

– Azért... azért csak kihozta Beethovenből az Eric Satie-t – sóhajtotta a herceg a szomszédja fülébe. Ehhez nincs mit hozzátenni, de ahhoz már volna, hogy a másik bérleti szomszédja, barátja felesége, a Judit névre *hallgatott.* Az eset egyébként a következőképp történt:

Tatjana Nyikolajeva, aki, mintegy, az Auróra cirkáló híres-hírhedt lövéseire született, induló életek, méhszáj és Téli Palota, Tatjana Nyikolajeva, aki Lenin halálakor már javában pianista csodagyerek volt, és virágzó tündérlény, amikor – odakint – elveszítettük Kun Bélát, aki (nem a Béla) 1947-ben fejezte be tanulmányait Moszkvában Alexander Goldenweiser tanítványaként, Tatjana Nyikolajeva, úgy döntött, hogy nyolc estén át, a keletkezésük sorrendjében eljátssza mind a 32 Beethoven-zongoraszonátát.

A kékszakállú herceg, aki mindig is szeretett nagyképű kijelentéseket tenni a zenéről, hogy teszem azt a „Patetikus", mint a négyrészes Anna Karenina szovjet tévéfilmhez írt kísérőzene, és sok ilyet tudott mondani, melyek azért voltak megtévesztők, mert igaznak hangoztak, és igazak is voltak, a kékszakállú herceg 1990. március 1-jén, miután annyi év után ismét örömmel észlelte, hogy a Zeneakadémia csillárjai gyöngéden phalloszt formáznak, amikor a lebilincselő asszony egy őrülten enciánkék klepetusban az Esz-dúr szonáta, op. 7. második tételéhez ért, melyet azonnal, mint mindent, szétszedett, nem oly vadul, mint mondjuk Gould, de nem kevesebb elszántsággal, és e *Largo con grand' espressione,* mely egyike a mester legmélyebb gondolatvilágú lassú tételeinek, folyamatos létbizonytalanságba került, azaz sose lehetett tudni, hogy lesz-e következő hang, hogy leüti, hogy leüti-e az enciános a következőt, akkor:

*

Danilo Kiš találkozott a liftben a kékszakállú herceggel. Ehhez nincs mit hozzátennem.

*

Egy későbbi életrajzban az is benne lesz, hogy a herceg 1956 után nem tudott elhelyezkedni a szakmájában, a kékszakállúságban estébé, műanyag csatokat csinált segédmunkásként estébé, *wo soll ich fliehen hin,* inni kezdett estébé, majd dublőrként alkalmazták, ő volt Hruscsov a papuccsal az ENSZ-ben, a szenvedélyes Brezsnyev estébé, de Gorbacsovként is végignyalta a világot, legyen szabad a Jakesnak adott prágai halálos csókra utalnom estébé, „a szex mint a mindennapi ember művészete", vagy a schönefeldi botrányra, amikor kiharapott egy darabot a Honecker szája húsából,

össze is dőlt az NDK estébé, petting az Odera–Neisse partján estébé estébé később, majd az élet ahhoz a rajzához se lesz mit hozzátenni. Hát ehhez volna még mit mondanom.

*

Kékszakállúnapló (önismétlés)

Én.	HÉTFŐ
Én.	KEDD
Én.	SZERDA
Én.	CSÜTÖRTÖK

Na erről tudnék még mit mesélni.

*

A kékszakállú herceg (basszus) beleunván Juditba (mezzoszoprán), a régi asszonyokba (néma szerepek), konkrétan az asszony és a férfi örök harcába, az asszonyba, aki szinte azonosulni akar a szeretett férfival, kifürkészve minden rejtett titkát, és beleunt a férfiba is, akit a tartózkodás, a magány feloldhatatlan parancsa titoktartásra kényszerít, mert ha legbelsőbb, szemérmesen őrzött titkait is leleplezné, akkor önmagát adná föl, és beleunt a soha meg nem lelhető ideálba, aki nem akarja a titkok titkát kiásni, aki szereti Lohengrin-Kékszakállút, úgy, ahogy van, véres, fájdalmas, könnyes, talán bűnös titkaival egyetemben, mert Kékszakállút is csak úgy lehet szeretni, ha elfogadjuk a kínzókamrákat, a könnyező várfalakat, a véres tövű rózsákat s bánatának vért harmatozó felhőit, Új Operakalauz, 2. kötet, elege lett ebből, s fogta magát, elment a barátjával a Duna-partra sétálni.

A barátja azon kevés emberek közé tartozott, aki valóban hívő, hitt az Istenben; ezért azután finom tapintattal, megértően hallgatta Kékszakállú fejtegetését az angyalokról meg magáról az Úristenről. A fejtegetések felibe-harmadába nagyképűek voltak, de tartalmazták a hitelességhez szükséges (bár olykor-olykor nem elegendő) fájdalmat is. A Duna olyan irdatlannak tetszett, akár a tenger, emeletes hullámok szaladgáltak a két part közt, s a lebukó napfény aranyhidat vert a víz fölé.

Ekkor Kékszakállú megfogta a barátja kezét, és mint két óvodás sétáltak tovább. Nincs mit mondanom.

*

A kékszakállú herceg himnusza (Wahorn András nyomán)

Már megint itt van a szerelem
Már megint izzad a tenyerem

Minek minek minek minek

Már megint csak őrája gondolok
Már megint csak akarok egy jó nagyot

Minek minek minek minek

Már megint csak őt látom mindenütt
Már megint csak őt hallom mindenütt

Minek minek minek minek

Szerelem szerelem szerelem
Szerelem szerelem szerelem
Köpni kell ph köpni kell ph köpni kell ph

Már megint itt van a szerelem
Már megint izzad a tenyerem

Minek minek minek minek

*

Amikor eljött az ideje, a kékszakállú herceg meghalt. Ehhez most mit fűzzek hozzá? Tán hogy a szakállába temetkezett?

*

Mikor már nem volt Kékszakállú, a helyén űr támadt, milliméterre olyan formájú, mint volt a herceg. A továbbiakban az emberek ezt a semmit nevezték Kékszakállúnak (a szakáll késsége miatt). Ezt még el kellett mondanom. De te már aludj, kis Olvasó... ha a Kékszakállú szakálla hosszabb lett volna, az én mesém is tovább tartott volna.